

ПІСЛЯДИПЛОМНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

А Розкриті основні завдання післядипломної педагогічної освіти (ППО) в умовах децентралізації; доцільність використання інноваційних технологій розвитку професійної та методичної компетентності вчителя у системі ППО в межах роботи міжструктурної науково-дослідницької лабораторії «Інноваційні технології розвитку професійної компетентності вчителя у системі післядипломної освіти». Визначені принципи самоосвітньої діяльності дорослих. Здійснено аналіз дослідження основних проблем управління освітою в громадах і стратегічних напрямів співпраці інститутів ППО та об'єднаних територіальних громадах (ОТГ). Проаналізовані основні принципи розроблення стратегічного плану розвитку освіти в умовах децентралізації та науково-методичної підтримки працівників (зовнішніх експертів) інститутів ППО у створенні такого плану.

Ключові слова: післядипломна педагогічна освіта; децентралізація; стратегічний план; професійна та методична компетентність; зовнішні експерти; управління освітою в об'єднаних територіальних громадах

Актуальність проблеми у загальному вигляді.

Сучасне реформування національної системи освіти потребує вирішення головних завдань післядипломної педагогічної освіти в умовах децентралізації, а саме: визначення стратегічних напрямів співпраці з навчальними закладами та новоствореними відділами освіти; координація зв'язків зі всіма галузями освіти; науково-методична підтримка управління освітою в громадах.

Нині держава потребує фахівців нової формації та нового мислення. Вимоги до демократизації та гуманізації освітнього процесу, налагодження позитивної комунікації з членами громади (батьками, учнями) – це найвищий рівень професійної компетентності педагога, який може бути забезпечений науково-педагогічними працівниками інститутів ППО.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми змісту й методів навчання дорослих в умовах післядипломної педагогічної освіти присвячено роботи: С. Архипової, Н. Білик, Н. Вербицької, С. Вершловського, С. Гончаренка, М. Приходька та ін.

Дослідники В. Андрущенко, С. Сисоева визначають основні принципи реформування вітчизняної системи освіти.

Розроблення й упровадження нових освітніх технологій у системі післядипломної педагогічної освіти стали предметом дослідження М. Жалдака, І. Захарової, Є. Полат, В. Трайнева та ін.

Проблеми розвитку професійної компетентності вчителя досліджували О. Безсонова, І. Зимня, С. Вострокнутов, А. Маркова, В. Сластьонін та ін. Експериментальні дослідження проводили В. Давидова, О. Савченко, В. Слободчикова, Г. Сухобської, Г. Цуркерман та ін. Автори А. Сейтосманов, О. Фасоля присвятили свої роботи створенню науково-методичного супроводу управління освітою в умовах децентралізації.

Усі вищезазнані дослідження присвячені окремим напрямкам післядипломної педагогічної освіти, а сучасний стан вітчизняної системи, в тому числі й дошкільної, початкової, середньої освіти потребує комплексного підходу й адаптування та перебудови системи ППО до вимог і потреб громад.

Цілі статті: проаналізувати сучасні проблеми післядипломної педагогічної освіти в умовах децентралі-

зації; довести доцільність використання інноваційних технологій розвитку професійної та методичної компетентності вчителя у системі ППО.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес реформування системи освіти України, насамперед, передбачає зміни у професійній діяльності та свідомості вчителів; набуття ними нових умінь, навичок в опануванні новими освітніми стандартами навчання та виховання учнів [1, с. 6]. *До найважливіших умінь, якими має володіти вчитель Нової української школи належать* [2, с. 17]:

- конструювати чи модифікувати нові навчальні програми на основі Державного стандарту загальної середньої початкової освіти;
- працювати інтерактивними кооперативними методами, а не тільки фронтально;
- реалізовувати з дітьми дослідницько-пошукові проекти;
- вибудовувати стосунки з дітьми на засадах фасилітації, а не авторитарного керівництва, давати простір для самостійного навчання учнів;
- застосовувати різні форми оцінювання, зокрема формувальне оцінювання, давати можливість учням здійснювати самооцінювання та взаємооцінювання;
- вибудовувати довіру між школою та батьками, громадою;
- співпрацювати з іншими вчителями, ділитися своїми досягненнями, підтримувати і підбадьорювати тих, хто побоюється працювати інноваційними методами.

Також треба приділити увагу розвитку професійних компетентностей менеджерів освіти ОТГ, які в умовах Нової української школи одержують додаткові повноваження, що вимагають лідерських якостей, відваги, відповідальності та професійної майстерності. Серед цих повноважень [3, с. 5]: створення освітнього доквілля, що сприяє навчанню учнів. Ідеться про доступ дітей до навчальних матеріалів, комфортне фізичне і психологічне середовище для спілкування та різноманітних видів діяльності в інтерактивних групах, а також про місце для індивідуальної роботи учня, зокрема й з Інтернетом, відпочинку, представлення власних і групових досягнень. Таке навчальне середовище неможливо створити без тісної співпраці з батьками, вчителями, освітніми керівниками та учнями, які перестають бути пасивними споживачами знань, а за умов упровадження інноваційних методів

навчання стають активними співтворцями та партнерами в освітньому процесі.

Основним напрямком роботи відділів освіти в ОТГ повинна бути координація управлінської та науково-методичної діяльності навчальних закладів на забезпечення доступності та якості освіти, сприяння професійному розвитку педагогів, у тому числі їх методичної компетентності [2, с. 56]. При створенні відділів освіти в ОТГ Запорізького регіону відчувалася потреба у залученні наукового кадрового потенціалу щодо створення ефективного науково-методичного супроводу управління освітою в громаді.

Якщо проаналізувати діяльність відділу освіти, молоді та спорту виконавчого комітету Веселівської селищної ради, то зазначена діяльність здійснювалася за *трьома основними етапами*.

На *першому етапі*, рішенням сесії Веселівської селищної ради від 22.04.16 №15 при відділі освіти, молоді та спорту виконавчого комітету створено Координаційний центр науково-методичного забезпечення освітньої діяльності селищної територіальної громади.

У 2017–2018 н. р. роботу Координаційного центру було спрямовано на:

- забезпечення узгодженості стратегії і методів методичної роботи з учителями, взаємодії методичних об'єднань, творчих груп, добровільних об'єднань педагогів територіальної громади;
- координацію методичної діяльності закладів освіти;
- організацію неперервної педагогічної освіти;
- організаційне забезпечення проведення учнівських конкурсів, олімпіад, турнірів;
- організацію та проведення педагогічних виставок, творчих звітів, конкурсів, педагогічних конференцій;
- методичне консультування педагогічних і керівних працівників освіти;
- керівництво діяльністю методичних об'єднань педагогічних працівників.

На *другому етапі* керівником Координаційного центру було залучено фахівців кафедри менеджменту освіти та психології КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради, які здійснили допомогу у створенні Положення про «Соціально-освітній культурний округ КЗ «Веселівська ЗОШ I-III ст. №2» Веселівської селищної ради Запорізької області.

На *третьому етапі* керівником Веселівської ОТГ та ректором КЗ «ЗОІППО» ЗОР підписано *Угоду* про співпрацю, що надало можливості залучати до здійснення науково-методичного супроводу весь потужний кадровий науково-педагогічний склад КЗ «ЗОІППО» ЗОР.

Тільки такий підхід дає можливість запропонувати комплекс спільних заходів інституту післядипломної педагогічної освіти, інших спеціалізованих навчальних закладів, які здійснюють підвищення кваліфікації, та структурних підрозділів ОТГ (новоутворених відділів освіти, методичних кабінетів, методичних об'єднань педагогів за фахом тощо) щодо ефективного розвитку методичної компетентності педагогічних працівників в ОТГ.

Запровадження цілісної системи розвитку професійної компетентності педагогів в ОТГ, кожен із структурних компонентів якої (курси підвищення кваліфіка-

ції, науково-методична робота у міжкурсовий період, стажування на базі інших ОТГ, саморозвиток) виконує свою функцію у досягненні загальної мети [6, с. 81]:

- на курсах підвищення кваліфікації професійна компетентність педагогів ОТГ вдосконалюється шляхом поглиблення, розширення та оновлення системи наукових, психологічних, педагогічних, дисциплінарних і міждисциплінарних знань, професійно-методичних умінь, які базуються на володінні дидактичними методами, принципами, прийомами, а також сприяють формуванню та розвитку всіх компонентів професійної компетентності та її складової – методичної компетентності;

- під час стажування відбувається вдосконалення професійної та методичної компетентності на основі вивчення досвіду педагогів в інших ОТГ;

- у міжкурсовий період здійснюється реалізація у безпосередній методичній діяльності та її продуктах, оновлених і здобутих під час курсів підвищення кваліфікації (або стажування) знань, умінь і навичок; системна науково-методична підтримка постійного розвитку методичної компетентності педагога, вчасного отримання найновішої інформації, залучення вчителів до впровадження або до розроблення нових освітніх технологій;

- саморозвиток є специфічною функцією педагогічної діяльності, він ґрунтується на індивідуальних методах здобуття та поновлення знань, спрямований на особистісний і професійний розвиток та виконує компенсаторну (поглиблює, уточнює та розширює базу освіти), розвивальну (сприяє формуванню індивідуального стилю навчальної та методичної діяльності, допомагає осмисленню досвіду колег та власної методичної діяльності (усвідомлення), а також проєктувальну функції (моделювання власної індивідуальної траєкторії розвитку методичної компетентності).

Здійснення соціально-організаційної взаємодії інститутів післядипломної педагогічної освіти та ОТГ:

- проведення курсів підвищення кваліфікації та стажування на базі навчальних закладів ОТГ із використанням потужного андрагогічного потенціалу науково-педагогічних і педагогічних працівників інститутів ППО;

- проведення методичних консультацій, тренінгів (за запитом педагогів ОТГ); узагальнення наявного досвіду інститутів ППО, які є базовими для підвищення кваліфікації з проблеми розвитку методичної компетентності педагогів ОТГ;

- спільне проведення науково-методичних заходів міжкурсового періоду (конференції, семінари, круглі столи, майстер-класи тощо).

Гуманізація професійного середовища педагогів в ОТГ:

- сумісне розроблення та впровадження фахівцями інституту ППО та ОТГ загальної стратегії розвитку методичної компетентності педагогів;

- впровадження інститутом ППО варіативних програм розвитку професійної та методичної компетентності педагогів ОТГ у певному професійному середовищі (за їх запитом);

- консультативна допомога фахівців інституту ППО у створенні відповідного забезпечення суб'єктної позиції педагогів ОТГ у процесі розвитку їхньої професійної компетентності в цілому та методичної ком-

петентності як її складової; організація різних форм самоосвіти; здійсненні взаємодії всіх структурних компонентів гуманізованого професійного середовища, підтримка багатовекторного впливу на процес розвитку професійної компетентності педагогів ОТГ; забезпеченні інтегративності методичної діяльності педагогів ОТГ, освітньо-розвивальної взаємодії всіх суб'єктів педагогічної діяльності в ОТГ та в системі підвищення кваліфікації.

4. Використання альтернативних моделей підвищення кваліфікації педагогічних кадрів [4, с. 28]: персоніфікованої моделі; ситуаційно-позиційної моделі; індикаторної моделі; розподіленої моделі; компетентнісної моделі; моделі багаторівневого підвищення кваліфікації педагогів, яка враховує освітню ситуацію та середовищний підхід й спрямована на формування сталих професійних знань і вмінь педагога тощо.

5. Поширення горизонтальних коопераційних зв'язків, партнерських відносин і співробітництва між професійними середовищами педагогів ОТГ та інститутів ППО.

7. Поетапне запровадження інноваційних освітніх технологій як засобу розвитку професійної компетентності педагогів ОТГ.

Дослідження організаційно-управлінських умов розвитку методичної компетентності педагогів в об'єднаних територіальних громадах доводить, що «цей процес можливий тільки на засадах андрагогізації та гуманізації післядипломної педагогічної освіти» [5, с. 181]; інтеграції, усвідомленої перспективи, принципів рефлексивної креативності та спираючись на суб'єктний професійно-особистісний досвід тощо.

Перший етап створення науково-методичної підтримки управління освітою в громадах було присвячено написанню та затвердженню Програми КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ЗОР «Науково-методична підтримка освітньої діяльності ОТГ Запорізького регіону» (далі – Програма).

Мета програми: визначити основні напрямки науково-методичної підтримки становлення та розвитку освітньої сфери об'єднаних територіальних громад на основі виявлення потреб та формування замовлення ОТГ на науково-методичні послуги.

Завдання програми:

- виявити проблеми та потреби в науково-методичних послугах у галузі управлінської, освітньої та методичної діяльності освітньої сфери об'єднаних територіальних громад;

- ініціювати відносини партнерства у науково-методичній роботі на основі укладання угод між інститутом (КЗ «ЗОІППО» ЗОР) та ОТГ;

- здійснити інформаційне забезпечення можливостей інституту як дієвого партнера у розбудові освіти в об'єднаних територіальних громадах;

- визначити зміст і форми науково-методичної підтримки освітньої діяльності ОТГ (за їх потребами) всіх структурних підрозділів інституту;

- провести моніторингові дослідження ефективності здійснення науково-методичної підтримки освітньої діяльності в ОТГ з боку всіх структурних підрозділів інституту.

Терміни виконання програми: травень 2017 – грудень 2019 рр.

У межах роботи міжструктурної науково-дослідницької лабораторії «Інноваційні технології розвитку професійної компетентності вчителя у системі післядипломної освіти» у 2017 р. було проведено дослідження (за методикою Штейнберга) щодо виявлення основних проблем управління освітою в громадах, вирішення яких потребує науково-методичної підтримки фахівців КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ЗОР (далі – КЗ «ЗОІППО» ЗОР). Таким чином, проаналізовано та визначено основних 17 проблем (ОТГ Запорізького регіону). На семінарі «Ефективні напрями співпраці КЗ «ЗОІППО» ЗОР та ОТГ Запорізького регіону» менеджерам освіти запропоновано визначити ті структурні підрозділи КЗ «ЗОІППО» ЗОР, які б змогли допомогти у вирішенні проблеми (табл. 1):

Таблиця 1

Суть проблеми	Кафедра, яка допоможе у вирішенні	Відділ чи Центр, які допоможуть у вирішенні
Мотивація педагогів ОТГ до використання інноваційних освітніх технологій у навчально-виховному процесі		
Використання ефективних методів мотивації педагогів ЗНЗ до самоосвітньої діяльності		
Науково-методичне забезпечення управління освітою в ОТГ		
Організація профільного навчання в умовах ЗНЗ		
Допомога педагогу ДНЗ з невеликим педагогічним стажем		
Допомога керівнику ЗНЗ з невеликим управлінським стажем		
Задоволення потреб громади (батьків, учнів) до підвищення якості освітньої діяльності		
Вміння вирішувати конфліктні ситуації з педагогічним колективом (керівники ЗНЗ, ДНЗ, ПНЗ)		
Створення опорної школи		
Якісне кадрове забезпечення відділу освіти ОТГ		
Впровадження інклюзивної освіти в НВП закладів освіти		
Незалежний моніторинг професійної діяльності педагогів ОТГ		
Сучасне дидактичне забезпечення НВП		
Використання SMART-технологій у НВП закладів освіти		
Вирішення проблем національно-патріотичного виховання у НВП, ЗНЗ, ДНЗ ОТГ		
Методична підтримка педагогів ЗНЗ (за фахом)		
Якісне забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних кадрів ОТГ		

На основі угод про співпрацю між КЗ «ЗОІППО» ЗОР та ОТГ Запорізького регіону було визначено: структурні підрозділи, які надаватимуть допомогу у вирішенні існуючих проблем (на базі громад) і тематику семінарів, тренінгів із означеної проблематики на 2018 р.

Уже на першому етапі було залучено науково-педа-

гогічних працівників КЗ «ЗОІППО» ЗОР (кафедри менеджменту освіти та психології, кафедри андрагогіки, проректора з НМР, який відповідає за співпрацю з ОТГ) до створення стратегічної програми управління освітою, в якості зовнішніх експертів і членів стратегічного комітету.

Висновки. Проблема адаптування систем післядипломної педагогічної освіти до нових умов – реформування та децентралізації всіх сфер освітньої галузі повинна відбуватися швидше та ефективніше. В інститутах ППО, у курсовий та міжкурсний період також змінюються форми та методи роботи щодо розвитку професійної компетентності педагогів в умовах ОТГ.

Співробітники інститутів ППО залучаються в якості зовнішніх експертів до створення стратегічних планів (програм) управління освітою в громадах. Здійснюється допомога у проведенні моніторингових досліджень щодо розвитку професійної компетентності педагогів ОТГ. Нажаль, на сучасному етапі рівень професійної підготовки, матеріально-технічна база у сільській місцевості тільки починає вдосконалюватися. Але інститути ППО мають можливість, завдяки потужнішому потенціалу надавати сучасні та ефективні освітні послуги в своєму регіоні.

Перспективи подальших розробок. На другому етапі реалізації Програми «Науково-методична підтримка освітньої діяльності ОТГ Запорізького регіону» передбачається вивчення та опис найкращих практик управління освітою в ОТГ Запорізького регіону та проведення першого в області фестивалю-огляду «Кращі практики управління освітою Запорізького регіону». Опис і вивчення цих практик, визначення їхньої тематики, змісту, актуальності також потребує залучення фахівців інституту ППО.

📖 Список використаних джерел

1. Андрущенко, В. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу [Текст] / В. Андрущенко // Вища освіта України. – 2004. – № 1. – С. 5-9.
2. Збірник проектів нормативних актів об'єднаних громад / А. Ткачук, О. Сергієнко, О. Врублевський, Н. Наталенко. – Київ: ІКЦ «Легальний статус», 2016. – 144 с.
3. Нова школа у нових громадах: посіб. з ефект. управл. освітою в об'єднаних територіальних громадах / Сейтосманов А., Фасоля О., Мархлевський В. – Київ, 2017. – 128 с.
4. Присяжнюк, Ю. С. Методика викладання дисциплін гуманітарного циклу в умовах гуманізації освіти: наук.-метод. посіб. / Ю. С. Присяжнюк. – Запоріжжя: Акцент, 2009. – 114 с.
5. Приходько, М. І. Сутність і зміст андрагогічного підходу до підготовки магістрів / М. І. Приходько // Перспективи розвитку соціогуманітарних наук у класичних університетах (соціологія, психологія, педагогіка): зб. наук. праць. – Київ: Київський університет, 2004. – С. 179-183.
6. Сисоєва, С. Принципи розвитку неперервної освіти в умовах полікультурного глобалізованого світу [Текст] / С. Сисоєва // Шлях освіти. – 2009. – № 2. – С. 2-5.

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 07.10.2017

Курінна А. Ф., Присяжнюк Ю. С. Последипломное педагогическое образование в условиях децентрализации.

А *Раскрыты основные задачи последипломного педагогического образования (ППО) в условиях децентрализации; целесообразность использования инновационных технологий развития профессиональной и методической компетентности учителя в системе ППО в пределах работы межструктурной научно-исследовательской лаборатории «Инновационные технологии развития профессиональной компетентности учителя в системе последипломного образования». Определены принципы самообразовательной деятельности взрослых. Осуществлен анализ исследования основных проблем управления образованием в обществах и стратегических направлений сотрудничества институтов ППО и объединённых территориальных обществах (ОТГ). Проанализированы основные принципы разработки стратегического плана развития образования в условиях децентрализации и научно-методической поддержки работников (внешних экспертов) институтов ППО в создании такого плана.*

Ключевые слова: последипломное педагогическое образование; децентрализация; стратегический план; профессиональная и методическая компетентность; внешние эксперты; управление образованием в объединённых территориальных обществах

Kurinna A., Prisyazhnyuk Y. U. Postgraduate pedagogical education in conditions of decentralization.

S *The article reveals main tasks of postgraduate pedagogical education in conditions of decentralization, practicability of innovative technologies of development of professional and methodical competence of teacher in the system of postgraduate pedagogical education within the researches of the inter-structural laboratory «Innovative technologies of the development of professional competence of teacher in the system of postgraduate education». Principles of self-educational activity of adults are defined. The effectiveness of coaching technology as a method of development of professional competence of teachers in the system of postgraduate pedagogical education is analyzed. The analysis of basic problems of education management in communities and strategic directions in cooperation between institutions of postgraduate pedagogical education and joint territorial communities is carried out. The change of philosophy of education that is based on: the personality of a child; personality oriented education; innovative technologies; partnership between all the subjects of educational policy; safety and no discrimination in educational institutions are also considered by the authors. The main tasks of Ukrainian education on a local level are analyzed: in the management of education of the joint territorial community, in introduction of innovative methods of education in every remote school, in changing relationships between teachers, parents and students in the conditions of postgraduate pedagogical education (teacher training at advanced training courses and in the intercourse period for effective methods of introduction of innovative technologies in educational process in institutions of education. The strategic plans of the development of education in the conditions of decentralization and assistance of the scientific and pedagogical staff (external experts) of institutions of pedagogical education are considered by the authors.*

Key words: postgraduate pedagogical education; decentralization; strategic plan; professional and methodical competence; external experts